

հետապնդումն, ինչպէս յիսուն տարիներ առաջ Եւրոպայում, միապետական իշխանութիւններ կը հետապնդէին ընկերվարականները (Socialistes) բայց յետոյ ինչպէս սոքա քաղաքական կուսակցութիւն ճանաչուելէն յետոյ իսկ, մերթ ընդ մերթ հալածանքի և նեղութեան կ'ենթարկուէին, այսպէս էր գոնեայ ըրիստոնէից վիճակներորդ դարու կէսերէն յետոյ: Է. Քառասուն տարիներ մէջ մինչև 302ի հալածումն՝ Արևելեան զաւառներում ստեղծուած էր ըրիստոնեայ Համայնք մը, որ քաղաքական ասպարէզի վրայ կը մրցէր հեթանոսաց հետ: Եւ որովհետև մարդկային ընկերութեան հոգեկան, մտաւոր և բա-

րոյական ուժերու հաւաքական արտայայտութիւնն երևցած է առաւելապէս կրօնական ստեղծագործութեանց մէջ, ինչպէս եղան հեթանոսաց համար իրենց մեհաննիւրը, այսպէս ըրիստոնէից համար իրենց տաճարները: Եւ յիրաւի կ'իմանանք Եւսեբիոսի Եկեղ. Պատմութենէն որ Արևելքի ըրիստոնեայք արդէն Գ դարու կիսէն մինչ վերջերը շատ շքեղ եկեղեցիներ կանգնեցին, որոնք հեթանոսաց նախնածր կը շարժէին: Եւ այդ եկեղեցիների միոյն նկարագրին մեզի հասած է, որով կ'իմանանք թէ Կոստանդիանոսէ շատ յառաջ կազմուեք էր Եկեղեցիական ճԱՐՏԱՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ:

(Շարայարելի)

Հ. Գ. ՆԱԼԱՊԵՏԱՆ

Գ Ր Ա Կ Ա Ն

Ն Ա Ր Ե Ն

«Կենտրոնի յիշատակու միշտ ճնշման»
ՆԱՐԵԿ

Նարդոսարոյր կանթեղ մ'անքուն կը հալի
Լուսակարկաջ, սնարիս քով.

Դա մայրիկիս մաշած Նարեկն է, կ'այրի
Հայ սուրբերուն աղօթքով:

Ամէն գիշեր այդպէս անքուն, այդպէս լուռ,
Ո'վ երկնային սուրբ հըսկում.

Ձիւնանըման սաւանն օծուած լոյծ փըրփուր,
Ուր կ'երազեմ հեշտաքուն:

Ո'րքան վըշտի, ո'րքան սիրոյ վէրքեր հին
Կանթեղիս մէջն են թաղուած,

Ուր կը լսեմ լուռ յուզումին մըտերիմ՝
Անոյ խօսքեր մղով ու ցած:

Նարեկս է լոյս, խոցուած կողէն թափանցիկ
Իմ չարչարուած Յիսուսին,
Արձազանգուած տիեզերքի մէջն ալիք,
Եւ անսահման՝ իւր ուղին:

Կ'ուենկնդրեմ ես խուլ հեքերու գոչումին
Անդունդն հոգւոյն խորթափանց.

Ձոհագործուած համախարհի քաւումին,
Կուրծքն է մեղքով ճեղքուած:

Ո'վ դաւանանք աստուածօրէն պաշտելի,
Երբ սէրն ու ցան է խորան,
Խաչով բացուած ճամբան է լոյսն հաւատքի
Ճընշուածներուն յաղթութեան:

Ուր ողբերով արեւելեան կարաւան
Մը կ'երկարի, կ'երկարի՝
Սըրինգ մ'առջնէն օծուած լուսնով Նայիրեան՝
Դաշնակելով կը ծորի:

Յանկարծ կ'այրիկ կանաչ սարերն հայկական
Բանաստեղծի տեսիլքով,
Եւ կը փթթին Նարեկիս մէջ մայիսեան
Նրազիկի դիպակ, դրախտի հով:

Սըրտիս կու գայ ձայնը մատաղ գառներուն,
Աղօթքի պէս մանկական,
Մըշակի, օրհնած, հասկերն աստղ, լոյսն այգուն
Աղօթք դարձած կ'ամբառնան:

Գիշերն երկար, մենք լուռ նստած դեմ դէմի՝
Երկու հսկող սրտագին,
Հոգւոյ վէրքեր, անոյշ վէպեր հղեմի
Պատմենք, կու լանք միասին:

Կը մըթագնին աչքերն յանկարծ լապտերին,
Մեղքի ամպեր կ'իջնեն վար,
Երկինքն հեռու, ներքև դժոխքն ահագին.
Ես կը սարտնուսմ դողահար:

Կը բարդուին սև ծուխի պէս բառեր մութ,
Ո՛վ խրոտվոյ երգարան.
Մահը կեանքին, մեղքն անմեղին հետամուտ,
Եղբերամայր Նարեկն այն:

Այդ իմ ցեղիս ողբերգութիւնն է հրսկայ
Յաւերթական ու խռով:

Արեւագիր Տէր-Ջորի երգն ապագայ
Մարգարէի բամբուռով:

Կարմիր դամբան Գողգոթայի արինով
Հրաշագործուած սուրբ թագին.

Ուր կը նայի Յաւերթականն յուզմունքով՝
Ինչպէս գիշերն իւր խաչին:

Ահա մըռայլ այդ գիշերէն կ'ամբառնայ
Ամենագեղն արուսեակ,
Յարութեան լոյս, լոյսը գրիւտն շափողայ
Կարծես դրախտի հրեշտակ:

«Փարատեցէք ամպեր մըթին, փախի՛ր մահ,
Ես ըմպելով կոյսին սէր

Աղօթքի բոյր, հոգիս խաղաղ կ'ընթանայ.
Ահա կ'երթամ ես առ Տէր»:

Ու ասպաթիւ ալեաց վերէն ոսկեհաշ՝
Գրիւտն խորան նուրբ ամպեր,
Կը սաւառնի երգ մը բերանն երկնաբաշխ,
Ջոր հրեշտակք ալ չեն գիտեր:

Դարձեալ կանթեղն աղօթալոյս՝ Գրիգորի,
Կը ճարճատի սիրարծարծ.
Լուսովն հոգիս օծուած անխօս աղանի,
Աստուածօրէն յարուցուած:

Այսպէս կ'ապրիմ լուռ և անոյշ գիշերներ
Իմ Նարեկայ գրգռին մէջ.

Արքայութեան և անշնամի հրազնիւր
Հոն կը տեսնեմ մինչև վերջ:

Միւս

Հ. Վ. ՅՈՒՆՈՒԱՐ

ԲԱՆԱՍՏԵՂՄՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

(ԴԱՍԱՆՕՍՈՒԹԻՒՆ ՄԸ)

(Շար. տես Բազմավէպ, 1927, էջ 372)

Բանաստեղծը կը տարբերի սովորական
էականէն այն գաղտնիքով միայն որ ինքը
չի կրնար գոյութիւն ունենալ առանց մըշ-
տընջենաւոր յարակցութեան դէպ ի հրեշ-
տակը, որ երբ կը խօսի, կարծես ինքն
է որ կը խօսի. ու մեզի կարելի չէ զա-
նազանել երկու ձայները, այնքան իրարու
կը նմանին անոնք, մէկը միւսին արձա-
զանգն է կարծես միեւնոյն ուժգնութեամբ,
միեւնոյն քաղցրութիւնով:

Իսկ ընթերցողը, երբ ընթերցականօրէն
մասնակից է այս հոգեկան ցնծատունին,
պիտի լսէ անոնց երկուքին ձայները մի-
եւնոյն երգին մէջէն, անմահական զուգերգ՝
որ կը բարձրանայ մինչև մեր էութեան
լուսեղէն կատարը, և որուն լուսթիւնը
կ'իջնէ մինչև անոր անդորրական խո-
րութիւնը:

Այն ատեն տիեզերական հոգիին, մեր
ներաշունչ բարախումբն ներկայութիւնը
կը զգանք անկենդան իրերուն մէջ իսկ:
Զգայութիւնը իր գերազգրուած վիճակով
մեզ կը մատնէ ո՛չ թէ կուրութեան, այլ
տարօրինակ լոյս մը կը սփռէ այն բոլոր
գաղտնի անկիւններուն մէջ, այն խորհրդ-
գաւոր և անանցանելի կարծուած բախդին
մէջ ուրկէ պիտի գայ հրեշտակը՝ զոր ահա
կը տեսնենք, զոր ահա կը սեղմենք մեր
սրտին վրայ, և որուն շրթները լուսթեան
ոսկիով կնքուած՝ երկնաւէտ սիրոյ երգովը
կը ժպտին՝...

Այլակերպութիւն մը, յայտնութիւն մը,
եթէ կ'ուզէք, այս յանկարծական իրա-
զործումը հոգիին ու մտքին ներդաշնա-
կութեան. այս խաղաղ հաշտութիւնը փշէ
պսակին ու խոնարհ ճակատին՝ Տարա-
պանքին հպարտ գեղեցկութեանը համար,
այս անհուն ու խորհրդասքօզ միացումը

1. Objets inanimés, avez-vous donc une âme,
Qui s'attache à notre âme... Lamartine